

1. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א

הלכה א: מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה.

הלכה ב: ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו.

הלכה ג: אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכלתו ובכל עת שירצה, וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכלתו, יש מתפלל פעם אחת ביום, ויש מתפלל פעמים הרבה, והכל יהיו מתפללין נכח המקדש בכל מקום שיהיה, וכן היה הדבר תמיד ממש רבינו ועד עזרא.

הלכה ד: כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות הגוים ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר ובניהם חצי מדבר אשדודית וגו' ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש עד שיערבו עמה לשונות אחרות, וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם שמנה עשרה ברכות על הסדר, שלש ראשונות שבח לה' ושלש אחרונות הודיה, ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולן, כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה, ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות מסודרות בפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג.

2. תלמוד בבלי ברכות לד עמוד א

אמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות, ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות. דאמר רבי חנינא: ראשונות - דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו; אמצעיות - דומה לעבד שמבקש פרס מרבו; אחרונות - דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.

3. רש"י על ונפטר - נוטל רשות

4. Rabbi Ezra Bick <https://www.etzion.org.il/en/shiur-14-structure-shemoneh-esrei>

The first category more or less makes sense, since the first three blessings of the *Shemoneh Esrei* do indeed consist of praise. The middle section similarly does indeed consist wholly of requests that one makes of God. But the definition of the third section is more unclear. The Rambam called it "praise and thanks," but only the second of the last three blessings is about thanksgiving. Both "*Retzei*" and "*Sim Shalom*" are actually phrased as requests! The term "praise," which has already been used to define the first section, is accurate here, but not informative. What is the purpose of praise after the requests have been made? The language of the *gemara* is in fact different, but, at least for us, remains unclear. What does "taking leave and departing" mean, and how is it expressed in the language of the last three blessings?

The language used by the *gemara* to describe the third section is the key, I think. In order to understand it, we have to put our minds into a "medieval" state, for the concept is totally foreign to the modern mind, nurtured in a democratic, egalitarian ethos. "Taking leave" is something one does when departing from a superior, from whom one needs permission to depart. Having been "granted" an audience with the king, there is a ritual of departing; just as one needed a grant to enter into his presence, one needs a grant to depart from it. Of course, there is no one today who commands that sort of respect, as we are all basically equal. The social metaphor used by the *gemara* would be instantly understood by anyone in the ancient world, but is indeed foreign to ours. And I agree that it is foreign for good reason, since indeed we are all basically equal – with one exception. It is still appropriate, even morally mandated, in relation to God. Here we are participating in a totally and radically unequal relationship, where the metaphor repeated by this *gemara* – a servant before his master – is, if anything, insufficient to wholly express the inequality involved. This is the inner meaning, not only of the "taking leave and departing" of the final section, but of the previous two as well.

Why give praise to God before making requests? It is not to "soften Him up," God forbid! It is proper protocol. To make a request of one who has no obligation to you, but to whom you have infinite obligation and on whom you are totally dependent, is completely different than filling in a form to receive a benefit from some government office (which I suspect is how many of us in fact view prayer). Recognition of the asymmetrical relationship between the servant and the king is crucial to making the request; it is a different type of request when placed in that framework and that recognition. I imagine we look back with mixed amusement and derision at the florid and hyperbolic language used to address "his most august and serene majesty" in ancient times, but I think that it is important to realize that people were not simply crazy then. If you recognize that the members of the aristocracy are indeed better people, a class apart from the common man, then the language is appropriate. Being a democrat who knows that all men descend from a common father, I too find the language ridiculous when applied to flesh and blood no

better than myself. But before God, King of kings, true majesty, absolutely apart and infinitely of a better class than myself – that is the way to speak and surely that is the way to make one's requests and demands.

Based on this, the three final blessings of the *Shemoneh Esrei* – the ones we did not understand – are three aspects of "taking leave" of the king. The first, *Retzei*, is expressing our hope that our experience with God, in which we basically asked for things for ourselves, also was pleasing for God, that our prayers "find favor in His eyes." The second, *Modim*, is more explicitly an expression of thanks. The third, *Shalom*, is what one always does when he "takes leave;" it is a blessing and request for *shalom*, for continued good relations between God and us, even when we are no longer in His presence. It is, simply, a request to "go in peace."

The three-part structure, in general, defines anew the meaning of prayer. Prayer is **service**, *avoda*, as we showed in [last week's shiur](#). Service is based on the radically asymmetrical relationship between a master and a servant, between truly unequal partners, unequal in their basic status and not merely in their powers. Making our requests is a very different experience within that context than it would be if it were merely a pragmatic way to get what we want. The context, then, is crucial, and hence we understand why, even though the language of the prayer is not set by the Torah, this context is – for it is the heart and meaning of daily prayer.

As I pointed out in the past, there is a different type of prayer, *tz'e'aka*, pleading, which is the response to a crisis. It may very well be that *tz'e'aka* is free of this framework. When in pain, one can cry out – "And it shall be that when he cries out to Me, I shall hear, for I am merciful." But **daily** prayer, obligatory prayer, is an expression of our obligations to the king, our master. It too includes petition and request – in fact, petition may well be the heart of daily prayer – but the context here is different. For that, it was important to understand the structure we examined. In fact, given the difficulty for modern man to understand that context, our lack of experience of any relationship similar to the servant-master relationship, it is even more important for us today to understand and pay attention to the three-part structure in order that our prayer should have the nature that the Sages thought it should.

One last point, somewhat unconnected. There is one other detail of daily prayer that the Rambam considers to be Torah mandated. The Rambam concludes his definition of Torah prayer, after reiterating that there is no fixed text, no fixed number, and no fixed time, with the statement, "and all should pray in the direction of the Temple, wherever he might be." Facing the Temple is a Torah requirement of even unstructured prayer, according to the Rambam. The *Kesef Mishneh*, searching for a source for this statement, derives it from the fact that prayer is described as *avoda*. *Avoda*, service, is properly speaking first and foremost the service in the Temple. Prayer is called, according to the Rambam, "service of the heart." If the *Kesef Mishneh* is correct, then this rule as well is based on placing prayer in a framework of service and not gratification. Praying, even as we make requests, is part of the service of the King, daily ministrations, sacrifices and ritual. It is not surprising that additional laws, which are of course rabbinic additions, strengthen this position – bowing, standing humbly, proper dress, etc.

5. רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות פרק א - מאימתי [המתחיל בדף א עמוד א]

איזהו בן העוה"ב זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית. "ל וכי מפני שסומך גאולה לתפלה יש לו שכר כל כך שיהיה בן עוה"ב ואומר מורי הרב שהטעם שזוכה לשכר גדול כזה מפני שהקב"ה כשגאלנו והוציאנו ממצרים היה להיותנו לו לעבדים שנא' כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים ובברכת גאל ישראל מזכיר בה החסד שעשה עמנו הבורא והתפלה היא עבודה כדאמרינן (בב"ק דף צב ב) ועבדתם את ה' אלהיכם זו היא תפלה וכשהוא מזכיר יציאת מצרים ומתפלל מיד מראה שכמו שהעבד שקונה אותו רבו חייב לעשות מצות רבו כן הוא מכיר הטובה והגאולה שגאל אותו הבורא ושהוא עבדו ועובד אותו וכיון שמכיר שהוא עבדו מפני שגאלו ועושה רצונו ומצותיו נמצא שבעבור זה זוכה לחיי העולם הבא ועוד אמר מורי נר"ו טעם אחר מפני שכשזכיר גאולת מצרים ומתפלל מיד הוא מראה שבוטח בה' בתפלה כיון שמבקש ממנו צרכיו שמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום וכן נראה באלה שמות רבה בפרשת בא אל פרעה שאומר לשם שכשראו ישראל הנסים והנפלאות שהיה עושה עמהם הבורא שלא כטבעו של עולם בטחו בו ועל זה נאמר וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' ויאמינו בה' וגו' וכיון שמזכיר עכשיו אותה הגאולה שבטחו אבותינו בה' והצילם ומתפלל מיד נמצא שגם הוא בוטח בו שיענה אותו כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו ומפני זה מזכיר אותה הגאולה ומתפלל מיד והבטחון הוא עיקר היראה והאמונה ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי עולם הבא: